

פרשת וישלח

"ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם"

(בראשית לה, יט)

**"מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה, ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן . .
ושבו בנים לגבולם".**

למה דווקא "בשביל רחל"?

בפרשת ויחי^[1] מסופר אודות דברי יעקב ליוסף בקשר לקבורת רחל: "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרתה היא בית לחם".

ולכאורה, יש כאן דבר והיפוכו: יעקב מבקש מיוסף שלאחרי פטירתו יקחנו מארץ מצרים ויקברנו בארץ כנען, וא"כ, מה מקום להזכיר כאן שלא עשה כן לרחל, אמו של יוסף?!

ומפרש רש"י, שאכן, לכן נתכווין יעקב בדברים אלו – להבהיר ולשלול טענה זו, וכך אמר יעקב ליוסף: "אע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא עשיתי כך לאמך, שהרי מתה סמוך לבית לחם . . ואקברה שם, לא הולכתי אפילו לבית לחם ולהכניסה לארץ [ולהעיר מהשקו"ט בפירוש הדברים^[2]], וידעתי שיש בלבך עלי, אבל דע לך, שעל פי הדיבור קברתי שם, כדי שתהי' לעזרה לבני', כשיגלה אותם נבוזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת רחמים, שנאמר^[3] קול ברמה נשמע גו' רחל מבכה על בני' וגו', והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאם ה' גו' וישבו בנים לגבולם".

ונמצא, שענין הגאולה נעשה ע"י פעולתה של **רחל** – כלשון הכתוב: "יש שכר **לפעולתך** . . ושבו בנים לגבולם".

ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל⁴¹ שכאשר ירמי' הלך לקרוא לאברהם יצחק ויעקב ולמשה רבינו כדי לפייס את הקב"ה כו', לא נתפייס כו', עד ש"קפצה **רחל אמנו** לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע כו', מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה, ואמר **בשבילך רחל** אני מחזיר את ישראל למקומן, הה"ד קול ברמה נשמע גו' רחל מבכה על בני' גו' יש שכר **לפעולתך** גו' ושבו בנים לגבולם", היינו, ש**רחל** היא זו שפעלה את ההבטחה ד"ושבו בנים לגבולם".

...אמנם, עדיין צריך להבין כיצד ביטל יעקב מה שיש בלבו של יוסף עליו עי"ז שהסביר לו ש"תהא (רחל) לעזרה לבני' כשיגלה אותם נבוזרדאן כו'" – מדוע צריכה רחל **לסבול** בגלל זה!?

...והביאור בזה – בפשטות:

כאשר רחל יודעת ש"תהא לעזרה לבני' כשיגלה אותם נבוזרדאן כו'" – הרי לא זו בלבד שאינה מצטערת וסובלת מהעובדה שנקברה "בדרך אפרת", אלא **אדרבה**, עובדה זו **משמחת** אותה, שכן, עי"ז יכולה להיות "**לעזרה לבני**", לבקש עליהם רחמים כו', עד שהקב"ה מבטיח לה "יש שכר **לפעולתך** . . ושבו בנים לגבולם".

ומובן, שכאשר **רחל** שמחה על כך שיכולה להיות "לעזרה לבני" – הרי זה מבטל מה שיש בלבו של **יוסף** על יעקב, שכן, הסיבה לכך שיש בלבו עליו אינה אלא בגלל שדורש **טובת אמו**, ובמילא, לאחר שיעקב הסביר לו שטובת אמו היא להשאר "בדרך אפרת", "שתהא לעזרה לבני" – נחה דעתו.

עפ"ז מובן עד כמה גדלה מעלתה של רחל אמנו – שהיתה מוכנה **לוותר** על הזכות להקבר במערת המכפלה, מתוך **שמחה וטוב לבב**, וכל זה למה – כדי "שתהא לעזרה לבני"!

והגע עצמך:

בודאי ידעה רחל אמנו את גודל מעלתו של יעקב אבינו [ובפרט ע"פ דברי רש"י:⁵] "האמהות נביאות היו", ולא עוד, אלא שמצינו שגדלה מעלת הנבואה של האמהות לגבי מעלת הנבואה של האבות, כדברי רש"י:⁶ "אברהם טפל לשרה בנביאות", ובמילא, ידעה והבינה היטב את גודל המעלה בקבורה בסמיכות ליעקב אבינו.

ובפרט – **במערת המכפלה**, שבה קבורים גם יצחק ורבקה, אברהם ושרה, וכן אדם וחווה.⁷

ומכיון שכן, בודאי ובודאי שהיתה חפצה ביותר להקבר במערת המכפלה, ביחד עם יעקב אבינו.

אבל אעפ"כ, בידעה שיבוא יום ונבזראדן יגלה את בני' מארץ ישראל – **וויתרה** רחל על הזכות להקבר יחד עם יעקב אבינו במערת המכפלה, **והעדיפה** להקבר "בדרך אפרת", כדי "שתהא לעזרה לבני' כשיגלה אותם נבזראדן, והם עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ומבקשת עליהם רחמים . . והקב"ה משיבה . . ושבו בנים לגבולם!"

וכאן רואים את גודל הפלאות מסירותה של רחל אמנו ודאגתה לבני':

מצד אחד מדובר אודות זכות קבורה במערת המכפלה ביחד עם יעקב אבינו במשך מאות אלפי שנים!...

ולאידך, מדובר אודות בנים שיהיו לאחרי כו"כ דורות, בנים שיהיו במעמד ומצד **בלתי-רצוי**, עד כדי כך, שיתחייבו גלות, "מפני חטאינו גלינו מארצנו", שהרי נבזראדן מצד עצמו אין לו שום שליטה על בני', ובמילא, מה שהגלם, אין זה אלא מפני שנתחייבו גלות...

ואעפ"כ, בשביל אותם בנים שחטאו וגלו כו' – **מוותרת** רחל אמנו על זכות קבורה במערת המכפלה ביחד עם יעקב אבינו במשך מאות אלפי שנים, ובלבד שע"ז תוכל להיות "**לעזרה לבני'!**"!! ואדרבה: כיצד יכולה היא לנוח על משכבה במערת המכפלה – כשבני' מתייסרים

בגלות?!...

ועפ"ז מובן גם מה שרחל אמנו היא זו שפעלה את ההבטחה ד"ושובו בנים לגבולם":

יעקב אבינו – הלך לנוח על משכבו במערת המכפלה, וכן שאר האבות והאמהות;

אמנם, **רחל אמנו** – שלא היתה מסוגלת ללכת לנוח על משכבה במערת המכפלה, אלא נשארה "בדרך אפרת", **לעמוד על המשמר** לעזור לבני' כשיגלם נבוזראדן כו' – **היא היא** זו שעוררה את רחמיו של הקב"ה, באמרה "רחמי מי מרובין, רחמיך, או רחמי בשר ודם" ... "מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה, ואמר, **בשבילך רחל** אני מחזיר את ישראל למקומן . . ושובו בנים לגבולם".

משיחת ש"פ ויחי ה'תשמ"ו

התוועדות ח"ב ע' 311

(לשלמות הענין ראה לקו"ש ח"ל ע' 236 ואילך)

[1] מח, ז.

[2] רמב"ן רא"ם ושפי"ח עה"פ. ועוד.

[3] ירמ"י לא, יד-טו.

[4] פרש"י ירמ"י שם, יד. פתיחתא דאיכ"ר כד.

[5] ויצא כט, לד.

[6] וירא כא, יב.

[7] ב"ר פנ"ח, ד. הובא בפרש"י עה"ת חיי שרה כג, ב.